

A vőlegény nyolckor érkezik

Ez a váratlan műfajváltás meg-
hökkentő, sőt szinte abszurd. Hin-
nénk, hogy ha valaki sokéves híradós
és dokumentarista múlt után —
amelynek figyelemre méltó állomá-
sait többek között olyan művek jel-
zik, mint *A per* vagy a *Beszélgetés
egy régi baráttal* —, pályája dere-
kán egyszerűsággal játékfilmmel jelent-
kezik, akkor az alkalmat erre ép-
pen azért kérte és kapta, hogy régi
témakörét és mondanivalóját tágít-
sa, fejlessze tovább.

Jelen esetben, Magyar József ese-
tében én legalábbis — naiv módon?
— arra számítottam, hogy aki olyan
otthonosan mozog hétköznapjaink
csak látszólag szürke terepén és aki
olyan szenvedéllyel tud nyomozni az
egyén, a csoport és a társadalom ér-
dekerületeinek határzónáin, az a
valóságismeretben felhalmozódott
tartalékait használja fel, és valahol
ott kapcsolódik a mai magyar játék-
fim-mezőnybe, ahol Bacsó Péter, Ko-
vács András, Gábor Pál néhány év-
vel ezelőtti, életközeli, félig-meddig

dokumentarista alkotásai helyezked-
nek el.

A vőlegény nyolckor érkezik azon-
ban a legtöbb, a legközvetlenebb
kapcsolatot nem a Magyar József ál-
tal eddig fényképezett-térképezett
való világgal mutatja, hanem a pes-
ti és a nemzetközi kabarének azzal
a világával, amelyben gyakran igen
elvékonyul az igazi humor, és sok az
olcsó, kislángú-füstű patron.

A film alapja a kettős helyezke-
dés régi, de igen jól is kihasználható
szituációja. Kotlár kartárs, vendég-
látóipari osztályvezető vagy főosz-
tályvezető szeretne lenni, vagy ha ez
minden talpnyaló helyezkedése el-
lenére sem megy, akkor boldogan vi-
gasztalódna azzal, amit szexis leány-
kájának egy amerikai milliomosfiú-
val kötendő házassága látszik kínál-
ni. És ahogy ez a frigy mind való-
színűbb, úgy halványul előtte min-
den hazai perspektíva; úgy vetkőzi
le képmutató vonalasságát, és buk-

Bánhidny László és Pongrácz Imre

kan elő valódi lénye, a pártba is befurakodott karrierista kispolgár igazi lelkiülete. Nem jelenti semmiféle poén elárulását, mert a néző ezt az első perctől tudja, csak Kotlár nem, hogy a reménybeli frigynek micsoda alapvető akadályja van: a csak vallásosnak, de különben mindenképpen partiképesnek vélt vőlegényjelölt — felszentelt katolikus pap...

Ebben az alapanyagban — némi-
leg hasonlóképpen, mint a közvetlen
előzőleg bemutatott *Emberrablás
magyar módra* esetében — ott rej-
tőzik az igazi szatíra gyökérzete.
„Hajtatás” és „visszametszés” kér-
dése, hogy az alkotó mit hoz ki be-
lőle?

A *vőlegény nyolckor érkezik* ko-
mikuma kétrétegű. Az egyik réteg
— és sajnos, ez az erősebb, meny-
nyiségben legalábbis — olyan erő-
sen megkopott hatáselemekre épül,
mint a megvadult autóval vízbe ker-
getett lakodalmi menet, a részeg
Kotlár-házaspár ugyancsak a Bala-
tonban végződő kerékpáros imboly-
gása, az amerikai fiú feltűnésekor
hirtelen ejtett hazai vőlegény ma-
kacskodása, Kotlár kartárs alázatos

Kőszegi Péter és Andai Györgyi

tüsténkedése sportszerető fejlebbva-
lója körül stb. A másik réteg fino-
mabb mégis mélyebbre vágó, nem
kölcsonvett, hanem a vígjátéki törté-
netből, a szatíra-szituációkból szer-
vesen kibontott poénjai viszont, rész-
ben a két réteg eklektikus keverése
következtében, részben pedig mert a
film nemigen hagy időt a könnyen
és harsányan kacagók számára, alig
fognak érvényesülni. Belevesznek
majd a moziüzemi vetítéseknek még
a rossz akusztikai berendezések ál-
tal is súlyosbított hangzavarába.

Magyar Józsefnek, aki a forgató-
könyvet is maga készítette, az igé-
nye szembetűnően magasabb volt,
mint amire végül is futotta. Jobb és
eredetibb ötleteit, csipősebb-gorom-
bább észrevételeit túl sok elkoportatott

kabarémotívummal vegyítette, és a cselekmény továbbmozdítására néhol olyan fordulatokat iktatott be, amelyek akkor sem fogadunk el, ha jól tudjuk, hogy más a köznapok igazsága, és más a komédia fejreállított világa. Konzekvens egyénisége a vígjátéki figuráknak is kell hogy legyen. Kotlár kartárs hangsúlyozott balfácánságával és gyávaóságával összeegyeztethetetlen, hogy merészen vezetni próbálja a luxus amerikai sportkocsit, amely azután megvadul a kezében; „belevaló”, kisportolt és a Balatonon felnögt lányáról viszont elképzelhetetlen, hogy ne tudjon úszni, vagy ha nem tud, ennek valamilyen külön magyarázatát kellene adni.

A rendezés során pedig Magyar József túl sokat bízott a — szerencsésen válogatott — színészekre, akiket azután nem is igen engedett el a kamera közvetlen előteréből. Úgy követte őket a lencsével, mintha a tévé szűk képernyőjére kellene minden jelenetet beszorítania, még a legmozgalmasabbakat is. (Az operatőr, Banok Tibor így csak az első percekben, a főcím alatti bevezető részben tudott a képeknek távlatot adni; később már ott sem igyekezett beexponálni bárkit vagy bármit, aki vagy ami nem volt közvetlen kameraközvetlen, ahol erre szükség lett volna, például a leselekedő szomszéd többször visszatérő jelenetében.)

A kifogások hosszú listájának végén azonban nem az következik, hogy a magyar szórakoztató film, a magyar filmvígjáték újabb mélypontján keseregjünk. Igaz, minden ilyen megállapítás erősen relatív érvényű — *A völgyény nyolckor érkezik* azonban nem mélypont, korántsem az. És azzal sem lehet elintézni, hogy a közönség persze szétkacagja majd a mozit, ámde... A filmvígjáték és a flmszatira körüli sikos pályán ugyanis, ahol a legrutinosabbak éppen mostanában sorra buknak magyar módra, hogy egymást utolérjék — Magyar József első, gyakorlatlan lépései másként értékelendők. És nem is csak a relativitás jegyében, vagy az első játékfilmnek kijáró kritikus tapintatból.

A film anyagában mégiscsak ott rejlik az a kapcsolat, aminek meg-
lepo hiányáról bevezetőben írtam:

a kapcsolat a rendező valóságismerete, dokumentarista tevékenységének élményei, és játékfilmjének világa között. Csak óvatosságból, régi dramaturgiai babonák miatt, no meg kellő önbizalom — vagy bizalom? — híján túl sokminden aggatódott — vagy aggattatott? — erre a primér anyagra másodlagos és bővli vígjáték-sablonokból. Ha többet merít a való világ groteszk, kigúnyolni és ki-nevetni való fonákságaiból, sokkal többet elérhet e nehéz műfajban, mint első kísérletre.

A főszereplők közül a legtöbb feladatot Pongrácz Imre kapta, és majdnem végig győzi szusszal. Kotlár kartárs szinte állandóan színen levő, mohó kispolgárjából nem próbálta a hitványság démoni jelképét formálni, de nem is halványítja őt majdnem-megszámandó, mert csak megtévedt botladozóvá. Alakításában a kétfelé kacskintó karrierista fő büntetése nem is a végső felsülés, minden tervének-reményének látványos összeomlása, hanem a már menet közben eluralkodó hisztérikus, kapkodó idegesség. Pongrácz Kotlárja mintha végig tudná, hogy neki semmi nem sikerülhet. Úgy hívja ki a sorsot ostoba kísérleteivel, hogy eleve érzi a kudarcot, és ettől mégiscsak van valami karaktere, bukásnak pedig katartikus hatása.

Kotlárné szerepében Schubert Éva sokkal kevesebb lehetőséget kapott a forgatókönyvtől, és a kevés lehetőséghez túl hosszú játékidőt; figuráján ezért a vágóasztalon kellett volna javítani. Gobbi Hilda mint vallásos nagynéni, Andai Györgyi mint szexis leányzó, Inke László mint sportszerető vezető káder és az epizodisták nagyrésze a helyén van; utóbbiak közül Bánhidny László érdemel külön szót, aki a részeges vasutas régi kabaré- és népszínműsablonjába lehel önálló életet. Csupán Kőszegi Péter nem tudja elhítenni sem azt, hogy amerikai, sem azt, hogy katolikus pap volna. Legfeljebb Tóth Tihamér erkölcsipurgáló prédikációihoz felelne meg illusztrációul alakítása: magyar kiscserkész a 30-as évek közepéről, a gödöllői jamboree-ról, akit éppen eltérítettek a tiszta férfiúság ösvényeiről.

LÁZAR ISTVÁN